

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

Samorząd terytorialny i jego wpływ na nasze życie

dr Adam J. Jarosz

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
15 marca 2022 r.

SGH
Szkoła Główna
Handlowa
w Warszawie

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

1

Samorząd

- **Samorząd** – forma zaspokajania zbiorowych potrzeb, realizowana przez określoną społeczność i jej przedstawicieli.
- Przekazanie przez administrację publiczną kompetencji do załatwiania spraw danej grupy społecznej jej reprezentacji, przy określeniu źródeł finansowania.
- Przedmiotem działania są sprawy publiczne, podmiotem określona społeczność (terytorialny, gospodarczy, szkolny, uniwersytecki).

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

2

Konstytucja RP

Źródło: <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/komunikat.xsp?documentId=8A5077B6461847BEC1257E9A0033597F>

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCÝ

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCÝ.PL

3

Konstytucja RP

- art. 15

1. Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia decentralizację władzy publicznej.

- art. 16

1. Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową.

2. Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCÝ

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCÝ.PL

4

Konstytucja RP

Rozdział VII „Samorząd Terytorialny”

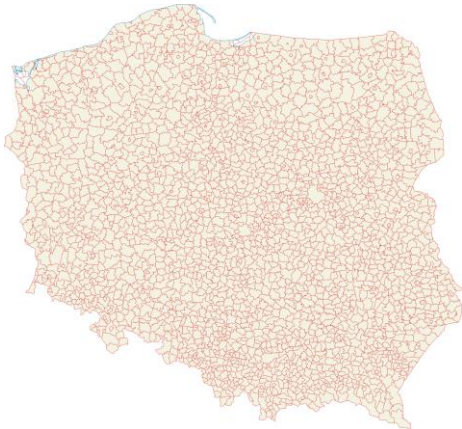
- art. 163-172
- podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina,
- jednostki samorządu terytorialnego mają osobowość prawną (prawo własności i majątkowe)
- samodzielność podlega ochronie sądowej
- udział w dochodach publicznych, nowe zadania dodatkowe środki
- prawo do ustalania podatków lokalnych

Konstytucja RP

- organy stanowiące i wykonawcze
- powszechne wybory organów stanowiących
- referendum lokalne
- prawo do zrzeszania się

Gmina

Źródło:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:POLSKA_mapa_-_gminy_2008-01-01.png

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCY.PL

7

Gmina

- umocowanie w Konstytucji RP
- podstawowa jednostka samorządu
- większość kompetencji w zdecentralizowanej strukturze
- domniemanie kompetencji na rzecz gminy
- „wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów” (Ust. o sam. gminnym)

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCY.PL

8

Gmina

- 2477 gmin
- gminy wiejskie, miejsko-wiejskie, miejskie
- 4 kategorie zadań
 - infrastruktura techniczna
 - infrastruktura społeczna
 - porządek i bezpieczeństwo publiczne
 - ład przestrzenny i ekologiczny

Zadania gminy

- ład przestrzenny, gospodarka nieruchomościami, ochrona środowiska i przyrody, gospodarka wodna
- gminne drogi, ulice, mosty, place
- wodociągi i zaopatrzenie w wodę, kanalizacja, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, utrzymanie czystości i porządku, urządzeń sanitarnych, wysypisk, unieszkodliwianie odpadów komunalnych

Zadania gminy

- zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą, gaz
- działalność w zakresie telekomunikacji
- lokalny transport zbiorowy
- ochrona zdrowia
- pomoc społeczna, ośrodki i zakłady opiekuńcze
- gminne budownictwo mieszkaniowe
- edukacja publiczna
- kultura, biblioteki gminne, instytucje kultury, ochrona zabytków, opieka nad zabytkami

Zadania gminy

- kultura fizyczna i turystyka, tereny rekreacyjne i urządzenia sportowe
- targowiska i hale targowe
- zieleń gminna i zadrzewienia
- cmentarze gminne
- porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli
- ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa
- utrzymanie gminnych obiektów, urządzeń użyteczności publicznej i obiektów administracyjnych

Zadania gminy

- polityka prorodzinna, zapewnienie kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej
- wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej, w tym tworzenie warunków działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów aktywności obywatelskiej
- promocja gminy
- współpraca i działalność na rzecz organizacji pozarządowych
- współpraca ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi z innych państw

Organy gminy

Rada gminy

- reprezentacja mieszkańców gminy
- w miastach nosi nazwę rada miasta
- wybierana w demokratycznych wyborach
- organ stanowiąco-kontrolny
- kadencja 5 lat

Organy gminy

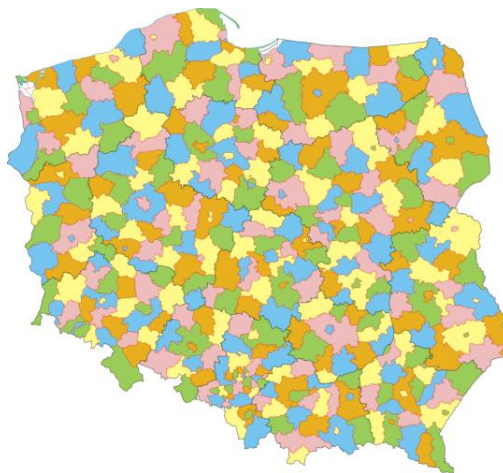

Wójt, burmistrz, prezydent miasta

- wybierany w wyborach bezpośrednich
- organ wykonawczy
- powołuje zastępców
- zarządzanie gminą
- gospodarowanie mieniem komunalnym
- wykonywanie budżetu
- przygotowywanie projektów uchwał

15

Powiat

<https://pl.wiktionary.org/wiki/powiat>

16

Powiat

- 314 jednostek
- jednostka na szczeblu lokalnym ponadgminnym
- wspólnota lokalna
- jednostka podziału terytorialnego (najniższy szczebel dla wielu instytucji)
- w skład powiatu wchodzi całe gminy

Zadania powiatu

- 5 kategorii zadań
- ponadpodstawowa infrastruktura społeczna
 - ponadpodstawowa infrastruktura techniczna
 - porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli w wymiarze ponadgminnym
 - ochrona środowiska w wymiarze ponadgminnym
 - przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja lokalnego rynku pracy (organizacyjnie)

Zadania powiatu

- edukacja publiczna
- promocja i ochrona zdrowia
- kultura oraz ochrona zabytków i opieki nad zabytkami
- pomoc społeczna
- polityka prorodzinna
- wspieranie osób niepełnosprawnych

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

19

Zadania powiatu

- ochrona środowiska
- gospodarka wodna, w tym ochrona przeciwpowodziowa, a w szczególności wyposażenie i utrzymanie powiatowych magazynów przeciwpowodziowych
- transport zbiorowy i drogi publiczne
- kultura fizyczna i turystyka

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

20

Zadania powiatu

- ochrona praw konsumenta
- obronność
- bezpieczeństwo publiczne
- gospodarowanie nieruchomościami
- geodezja, kartografia i kataster
- administracja architektoniczno-budowlana
- rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowe

Zadania powiatu

- przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy
- działalność w zakresie telekomunikacji
- współpraca i działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego
- zapewnienie wykonania zadań i kompetencji kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży

Organy powiatu

Rada powiatu

- reprezentacja mieszkańców powiatu
- wybierana w demokratycznych wyborach
- organ stanowiąco-kontrolny
- kadencja 5 lat

Organy powiatu

Organ wykonawczy

- zarząd powiatu
- organ kolegialny (3-5 osób)
- składa się ze starosty, jako przewodniczącego, wicestarosty i członków
- wybierany i odwoływany przez radę

Organy powiatu

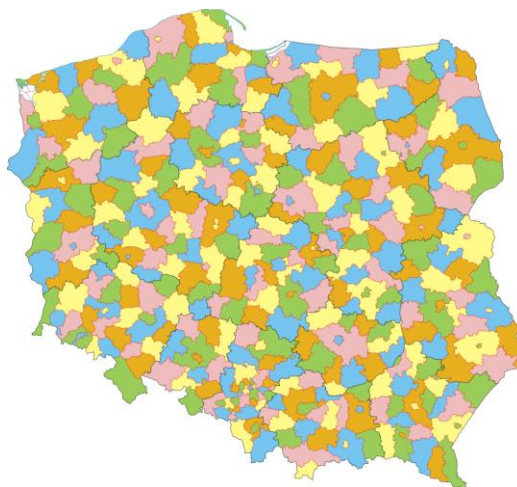

Powiatowe służby inspekcje i straże

- komendy Państwowej Straży Pożarnej
- komendy Policji
- inspektoraty nadzoru budowlanego
- inspektoraty weterynarii (do 2003 r.)
- inspektoraty sanitarno-epidemiologiczne (do 2019 r.)

25

Miasto na prawach powiatu

<https://pl.wiktionary.org/wiki/powiat>

26

Miasto na prawach powiatu

- 66 miast
- szczególny rodzaj jednostki samorządowej
- połączenie kompetencji gminy i powiatu
- były miasta wojewódzkie (przed 1999 r.) bez Piły, Ciechanowa i Sieradza
- miasta liczące powyżej 100 tys. Mieszkańców
- miasta aglomeracji śląskiej, Sopot i Świnoujście

Miasto na prawach powiatu

- gmina wykonująca zadania powiatu
- nie wszystkie miasta „prezydenckie” są miastami na prawach powiatu

Miasto na prawach powiatu

- utrzymanie wszystkich dróg w obrębie miasta
- utrzymanie i zarządzanie szkołami podstawowymi, gimnazjami i szkołami ponadgimnazjalnymi
- polityka socjalna
- przeciwdziałanie bezrobociu
- zarządzanie jednostkami służby zdrowia
- koordynowanie działań służb, inspekcji i straży (Policja, Straż Pożarna itp.)

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY
WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

29

Miasto na prawach powiatu

- zarządzanie budynkami i mieniem wynikającym z działania gminy i powiatu
- administracja architektoniczno-budowlana
- transport miejski
- dostarczanie usług komunalnych (woda, ciepło, energia, odbiór ścieków, wywóz śmieci)

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY
WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

30

Organy miasta na prawach powiatu

Rada miasta

- reprezentacja mieszkańców miasta
- wybierana w demokratycznych wyborach
- organ stanowiąco-kontrolny
- kadencja 5 lat

31

Organy miasta na prawach powiatu

Prezydent miasta

- wybierany w bezpośrednich wyborach
- funkcje wójta i starosty

32

Organy miasta na prawach powiatu

Jednostki organizacyjne

- szkoły
- spółki miejskie
- instytucje kultury
- jednostki pomocy społecznej

Miasto stołeczne Warszawa

- mocna pozycja 18 dzielnic
- rady dzielnic
- zarządy dzielnic
- ustawowe zobowiązanie do zapewnienia warunków spełniania funkcji stolicy państwa

Województwo

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:POLSK_A_mapa_woj_z_powiatami.png

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

35

Województwo

- 16 województw
- jednostka regionalna
- regionalna wspólnota samorządowa
- w skład województwa wchodzi całe gminy i powiaty
- dualizm władzy samorządowej i rządowej (wojewoda)

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

36

Zadania województwa

- polityka rozwoju województwa, tworzenie warunków rozwoju
 - gospodarczego
 - infrastruktury
 - społecznego
 - kulturalnego
 - ochrony środowiska
- Regionalny Program Operacyjny
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY
WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCY.PL

37

Zadania województwa

- edukacja publiczna, w tym szkolnictwa wyższego
- promocja i ochrona zdrowia
- kultura oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami
- pomoc społeczna
- polityka prorodzinna
- modernizacja terenów wiejskich

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY
WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCY.PL

38

Zadania województwa

- zagospodarowanie przestrzenne
- ochrona środowiska
- gospodarka wodna, w tym ochrona przeciwpowodziowa, a w szczególności wyposażenie i utrzymanie wojewódzkich magazynów przeciwpowodziowych
- transport zbiorowy i drogi publiczne
- kultura fizyczna i turystyka

Zadania województwa

- ochrona praw konsumentów
- obronność
- bezpieczeństwo publiczne
- przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy
- działalność w zakresie telekomunikacji
- ochrona roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy

Organy województwa

Sejmik wojewódzki

- reprezentacja mieszkańców województwa
- wybierany w demokratycznych wyborach
- organ stanowiąco-kontrolny
- kadencja 5 lat

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCY.PL

41

Organy województwa

Organy wykonawcze

- zarząd województwa
- organ kolegialny (5 osób)
- składa się z marszałka województwa, jako przewodniczącego, 1 lub 2 wiceprzewodniczących (wicemarszałek) i członków
- wybierany i odwoływany przez sejmik

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIĘCY.PL

42

Finasowanie samorządu terytorialnego

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIECJ

WWW.UNIwersYTET-DZIECIECJ.PL

43

Podtytuł

Podatek	Gmina	Powiat	Województwo
PIT	39,34%	10,25%	1,60%
CIT	6,71%	1,40%	14,75%
Subwencja	Wyrównawcza	Wyrównawcza	Wyrównawcza
	Oświatowa	Oświatowa	Oświatowa
	Równoważąca	Równoważąca	Regionalna
Dotacje celowe	Na dofinansowanie zadań własnych		
	Na realizację zadań zleconych		

Tabela 1. Udział jednostek samorządowych w podatkach państwowych
Źródło: Opracowanie własne.

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIECJ

WWW.UNIwersYTET-DZIECIECJ.PL

44

Finasowanie samorządu terytorialnego

Twoje 100 zł w budżecie państwa

■ Ubezpieczenia społeczne - 16 zł	■ Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa - 4,5 zł
■ Subwencje ogólne dla JST - 14,9 zł	■ Wymiar sprawiedliwości - 3,3 zł
■ Obrona narodowa - 10,7 zł	■ Transport i łączność - 2,9 zł
■ Program Rodzina 500 plus - 7,5 zł	■ Ochrona zdrowia - 2,6 zł
■ Obsługa długu Skarbu Państwa - 6,6 zł	■ Rolnictwo - 2 zł
■ Składka do Unii Europejskiej - 5,2 zł	■ Współfinansowanie projektów z udziałem środków z UE - 1,6 zł
■ Nauka i szkolnictwo wyższe - 5,2 zł	■ Pozostałe zadania - 16,9 zł

Źródło: <https://www.podatki.gov.pl/z-twoich-podatkow/dochody-i-wydatki-z-twoich-podatkow/>

EKONOMICZNY UNIwersYTET Dzieciecej

WWW.UNIwersYTET-DZIECIECY.PL

45

Samorząd a polityka

EKONOMICZNY UNIwersYTET Dzieciecej

WWW.UNIwersYTET-DZIECIECY.PL

46

Samorząd a polityka

- bezpartyjna mimo upartyjnienia
- pozycja i siła partii zależy od szczębla
- możliwe koalicje niemożliwe w sejmie
- lokalni liderzy

Samorząd a polityka (województwo)

Partia	1998	2002	2006	2010	2014	2018
PiS	-	94	170	141	171	254
PO	-		186	222	179	194
SLD	329	189	66	85	28	11
PSL	89	58	83	93	157	70
AWS	342	-	-	-	-	-
UW	76	3	-	-	-	-
SO	-	101	37	-	-	-
LPR	-	92	11	-	-	-
Regionalne	16	24	8	20	20	23

Liczba radnych wojewódzkich z poszczęólnych ugrupowań
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Samorząd a polityka (powiat)

Partia	1998	2002	2006	2010	2014	2018
PiS	-	-	1242	1085	1514	2114
PO	-	48	779	1315	758	726
SLD	2825	1639	468	493	226	105
PSL	1341	851	867	999	1702	952
AWS	3130	-	-	-	-	-
UW	371	-	-	-	-	-
SO	-	441	212	-	-	-
LPR	-	194	67	-	-	-
Lokalne	2561	3121	2647	2398	2076	2328

Liczba radnych powiatowych z poszczególnych ugrupowań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIEBIEC

WWW.UNIwersYTET-DZIEBIEC.PL

49

Samorząd a polityka (gmina)

Partia	1998	2002	2006	2010	2014	2018
PiS	-	207	3079	2782	3530	5808
PO	-	160	1784	2719	1264	1098
SLD	5686	4816	1357	1466	770	307
PSL	3153	4077	3890	4381	4371	3200
AWS	7141	-	-	-	-	-
UW	699	1	-	-	-	-
SO	-	988	867	-	-	-
LPR	-	779	236	-	-	-
Lokalne	35 599	28 943	28 726	28480	29592	28978

Liczba radnych gminnych z poszczególnych ugrupowań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIEBIEC

WWW.UNIwersYTET-DZIEBIEC.PL

50

Koniec

Dziękuję za uwagę!

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL